

Pääsiäisviikon torstai. Kirkas torstai

Kristus nousi kuolleista!

Päivän epistola

”Niinä päivinä Pietari sanoi ihmisille: ”Kääntykää ja ottakaa itse kukin kaste Jeesuksen Kristuksen nimeen, jotta syntinne annettaisiin anteeksi. Silloin te saatte lahjaksi Pyhän Hengen. Teitä tämä lupaus tarkoittaa, teitä ja teidän lapsianne, ja myös kaikkia niitä, jotka ovat etäällä – keitä ikinä Herra, meidän Jumalamme, kutsuu.” Pietari jatkoi vielä puhettaan. Hän vetosi heihin ja kehotti: ”Antakaa pelastaa itsenne, ettette hukkuisi tämän kieroutuneen sukupolven mukana.” Ne, jotka ottivat hänen sanomansa vastaan, kastettiin, ja uskovien joukkoon tuli sinä päivänä noin kolmetuhatta henkeä. Seurakunta kuunteli ja noudatti uskollisesti apostolien opetusta. Uskovat elivät keskinäisessä yhteydessä, mursivat yhdessä leipää ja rukoilivat. Pelko levisi ihmisten keskuuteen, ja apostolien kätten kautta tapahtui monia ihmeitä ja tunnustekoja. (Ap.t. 2: 38 – 43)

Yllä oleva teksti sisältää apostoli Pietarin pitämän ensimmäisen kristillisen saarnan lopun. Eilisen tekstin ja tämän päivän tekstin välissä on yksi jae, joka jäi lukematta. Siinä Pietarin saarnan kuulijat kysyivät apostoleilta: ”Mitä meidän pitää tehdä?” Nyt Pietari vastaa: ”Kääntykää”. Sana voidaan myös kääntää sanalla katukaa tai tehkää mielenmuutos. Kuulijoiden on otettava uusi suunta elämälleen: Jumalan valtakunta. Saarna herätti ihmisten synnintunnon ja tarpeen anteeksiantoon. Lisäksi Pietari kehottaa ottaamaan vastaan kasteen. Kasteen vaikutuksista hän mainitsee syntien anteeksisaamisen ja Pyhän Hengen vastaanottamisen.

Kenen nimeen kaste pitää suorittaa? Yllä olevassa tekstissä Pietari puhuu kasteen ottamisesta Jeesuksen Kristuksen nimeen. Toisaalta meillä on Kristuksen antama kastekäsky: ”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”. Kirkko on noudattanut Kristuksen antamaa kastekäskyä ja kastaa Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Mitä Pietarin sanoma muoto tarkoittaa? Emme ehkä koskaan saa lopullista vastausta, mutta yksi näkökohta on se, että kasteessa meidät liitetään Kristukseen: veteen upotettaessa liitetään Hänen kuolemaansa ja vedestä ylös otettaessa Hänen ylösnousemukseensa.

Kastetta seuraa Pyhän Hengen armolahja. Kaste ja tämä lahja ovat erottamattomia. Tässä yhteydessä teksti antaa käsityksen, että Pyhä Henki saadaan kasteen yhteydessä. Tästä asiasta on kuitenkin toisenlaisiakin käsityksiä. Apostolien tekojen kahdeksannessa luvussa kerrotaan Pietarin ja Johanneksen toiminnasta Samariassa. Tekstin mukaan nämä ”rukoilivat Samarian uskovaisten

puolesta, että he saisivat Pyhän Hengen. Henki näet ei ollut vielä laskeutunut kehenkään heistä; heidät oli ainoastaan kastettu Herran Jeesuksen nimeen (Ap.t. 8: 16). Pietari ja Johannes panivat kätensä heidän päälleen, ja he saivat Pyhän Hengen.” Samanlaisia tapahtumia on muuallakin Apostolien tekojen kirjassa (vrt. Ap.t. 10: 44, 19: 5 – 6). Tämän takia kirkossamme on kaksi eri sakramenttia, mysteeriota: kaste ja voitelun sakramentti. Kaste on liittämistä Kristuksen yhteyteen, voitelussa kastettuun vuodatetaan Pyhän Hengen armolahja.

Pietarin sanat sisältävät ajatuksen, että ”lupaus” on tarkoitettu laajalle ihmisjoukolla: ”keitä ikinä Herra, meidän Jumalamme, kutsuu.” Taustalla on profeetta Jesajan kirjasta nouseva lupaus: ”Minä annan rauhan, rauhan lähelle ja kauas – sanoo Herra – ja minä parannan heidät” (Jes. 57: 19, vrt. myös Joel 3: 5).

”Antakaa pelastaa itsenne, ettette hukkuisi tämän tämän kieroutuneen sukupolven mukana.” Sana ”pelastaa” viittaa tässä kasteeseen. Kieroutuneella sukupolvella viitataan niihin juutalaisiin, jotka hylkäsivät Kristuksen ja apostolien opetuksen.

Kristillisen sanoman vastaanottamista seurasi kaste. Uskovien joukkoon tuli lisää noin kolmetuhatta henkeä. Luku ei ole tarkka, se on paremminkin ymmärrettävä ”isoksi joukoksi”. Se kertoo Pietarin saarnan vaikutuksesta. Huomaa myös termi ”uskovainen”, vielä ei puhuta kristityistä.

Viimeisessä jakeessa kuvataan ensimmäisen seurakunnan elämää. ”Seurakunta kuunteli ja noudatti uskollisesti apostolien opetusta.” Tässä on kuvattu ihanteellinen tilanne. Siinä on opetus ja sen noudattaminen.

Keskinäinen yhteys viittaa huolenpitoon seurakunnan jäsenistä. Leivän murtaminen on ehtoollisen sakramentin toimittamista. Se voisi myös viitata yleisesti ateriyhteyteen, sillä juutalaisuudessa leivän murtaminen oli osa tavallista ateriaa. Jeesus asetti ehtoollisen viimeisellä ateriallaan murtamalla leipää ja toteamalla, että se on Hänen Ruumiinsa. Opetuslasten silmät avautuivat Emmauksessa ylösnousseen Kristuksen murtaessa leipää. Me toteutamme sen liturgiassa.

Tekstissä mainitaan myös rukoileminen. Siinä viitataan rukoilemiseen jumalanpalveluksessa. Juutalaiset käyttivät psalmeja rukouksissaan. Kirkko näkee psalmien viittaavan Kristukseen ja sen takia psalmit muodostivat tärkeän osan alkukirkon rukouksesta jumalanpalveluksissa.

Apostolien käten kautta tapahtuneet ihmeet toteuttavat profeetta Joelin profetian (Joel 2: 19) ja ovat

jatkumoa Kristuksen toiminnalle maan päällä.

Päivän evankeliumi

"Siihen aikaan fariseusten joukossa oli Nikodemos-niminen mies, juutalaisten neuvoston jäsen. Hän tuli yöllä Jeesuksen luo ja sanoi: "Rabbi, me tiedämme, että sinä olet Jumalan lähettämä opettaja. Ei kukaan pysty tekemään sellaisia tunnustekoja kuin sinä, ellei Jumala ole hänen kanssaan." Jeesus vastasi hänelle: "Totisesti, totisesti, jos ihminen ei synny uudesti, ylhäältä, hän ei päässe näkemään Jumalan valtakuntaa." Nikodemos kysyi: "Miten joku voisi vanhana syntyä? Miten joku voisi mennä takaisin äitinsä kohtuun ja syntyä toisen kerran?" Jeesus vastasi: Totisesti, totisesti: jos ihminen ei synny vedestä ja Hengestä, hän ei pääse Jumalan valtakuntaan. Mikä on syntynyt lihasta, on lihaa, mikä on syntynyt Hengestä, on henkeä. Älä kummeksu sitä, että sanoin sinulle: ' Teidän täytyy syntyä uudesti.' Tuuli puhaltaa missä tahtoo. Sinä kuulet sen huminan, mutta et tiedä, mistä se tulee ja minne se menee. Samoin on jokaisen Hengestä syntyneen laita." "Miten tämä kaikki on mahdollista?" Nikodemos kysyi. Jeesus vastasi: "Enkö sinä, Israelin opettaja, ymmärrä sitä? "Totisesti, totisesti: me puhumme mitä tiedämme ja todistamme siitä mitä olemme nähneet, mutta te ette ota vastaan meidän todistustamme.. Jos te ette usko, kun puhun teille tämän maailman asioista, kuinka voisitte uskoa, kun puhun taivaallisista! Kukaan ei ole noussut taivaaseen, paitsi hän, joka on taivaasta tänne tullut: Ihmisen Poika. Niin kuin Mooses autiomaassa nosti käärmeen korkealle, niin on myös Ihmisen Poika korotettava, jotta jokainen, joka uskoo häneen, saisi iankaikkisen elämän." (Joh. 3: 1 – 15)

Fariseukset olivat pieni, mutta vaikutusvaltainen uskonnollinen ryhmä, joka pyrki tunnollisesti noudattamaan Vanhan testamentin lakia. Usein heidät kuvataan Jeesuksen vastustajina Uudessa testamentissa. Tämä johtui siitä, että osa fariseuksista tulkitsi lakia omaksi edukseen ja asettui tavallisen kansan yläpuolelle. Osa fariseuksista oli varmasti ”hyviä ihmisiä”. Fariseusten asema korostui myöhemmin ja heidän liikkeestään tuli valtaryhmä Jeesuksen ajan jälkeen juutalaisten joutuessa pois Palestiinan alueelta.

Nikodemoksen mainitaan olleen juutalaisten neuvoston jäsen. Tämä neuvosto, Synedrion tai Sanhedrin, oli juutalaisten lakia säätävä ja tulkitseva neuvosto. Näitä neuvostoja oli eri kaupungeissa tai alueilla, tärkein niistä oli Jerusalemin suuri neuvosto, jonka jäseniä olivat mm. ylipapit ja erilaiset kansan (uskonnolliset) johtajat. Kertomuksen Nikodemos ei ollut tavallinen uskonnollinen johtaja, vaan hyvin arvostettu sellainen.

Nikodemos tuli yöllä Jeesuksen luo. Miksi yöllä, miksi salassa? Todennäköisesti hän pelkäsi muita juutalaisia. Hän kutsuu Jeesusta rabbiksi (mestariksi, herraksi). Kun neuvoston jäsen piti Jeesusta ylenpänä, kertoo se Jeesuksen merkityksestä sen ajan yhteiskunnassa. Se käy myös ilmi Nikodemoksen puheesta, kun hän toteaa Jeesuksen olevan Jumalan lähettämä opettaja ja tehneen tunnustekoja, jotka edellyttävät Jumalan olevan Jeesuksen kanssa. Mutta Nikodemos pitää Jeesusta

opettajana, siis ihmisenä. Hän ei ymmärrä, kuka Jeesus todellisuudessa on.

Jeesus ei tunnu vastaavan Nikodemoksen kysymykseen vaan johdattaa puheen uudestisyntymiseen. Nikodemos liittää tämän ihmisen syntymiseen, ja miettii, miten sellainen voisi olla vanhana mahdollista. Jeesus osoittaa, että uudesti syntymisellä tarkoitetaan syntymistä vedestä ja Hengestä, siis meidän sanoillamme kastetta ja voittoa. Opetuksen merkitystä korostaa Jeesuksen useampaan kertaan lausumat ”Totisesti, totisesti”. Hän tekee eron lihasta syntyneen ja Hengestä syntyneen välillä. Se, joka on Hengestä syntynyt, voi päästä Jumalan valtakuntaan. Asiaan liittyy myös näkeminen, sillä jos ei ole syntynyt uudesti, ei näe Jumalan valtakuntaan. Ulkopuolinen ei ymmärrä, mitä sisällä tapahtuu. Nikodemos ei (vielä) näe, kuka hänen kanssaan keskustelee. Puhuessamme Kirkon ulkopuolisille ihmisille, on ymmärrettävä, että nämä eivät ymmärrä meille itsestään selviä asioita, sillä me näemme Jumalan valtakuntaan.

Nikodemos ymmärsi väärin Jeesuksen sanat: ”jos ihminen ei synny uudesti, ylhäältä”. Suomeksi tuo esille samanaikaisesti käännöksen kaksi eri vaihtoehtoa, syntymisen uudesti ylhäältä. Mutta kreikankielinen teksti on hieman toisenlainen. Se pitäisi kääntää joko ”syntyminen uudesti” tai ”syntyminen ylhäältä”. Nikodemos ymmärsi Jeesuksen opetuksen vain uudelleen syntymisenä. Sana ylhäältä viittaa taivaaseen.

Evankeliumitekstissä myös selitetään Pyhää Henkeä sanan tuuli avulla. Sekä hepreassa (ruah) ja kreikassa (pneuma) sama sana merkitsee sekä henkeä että tuulta. Suomenkielinen teksti itsessään ei aukea ilman selitystä. Kyseessä on ”sanaleikki”. Ideana on, että niin kuin ihminen ei voi hallitua tuulta, ihminen ei voi myöskään hallita Pyhää Henkeä.

Nikodemos ei ymmärrä Jeesuksen puhetta syntymisestä vedestä ja Hengestä (kaste). Hän ei ymmärrä, mitä Vanha testamentti kertoo. Hänen tulisi nähdä Jumalan toiminta Vanhassa testamentissa: ihmisen luominen, Egyptin tapahtumat, Punaisen meren ylitys. Tämä kaikki avautuu vasta, kun ihminen syntyy uudestaan.

”Etkö sinä, Israelin opettaja, ymmärrä sitä” on Jeesuksen puhetta Nikodemokselle. Sen sijaan Jeesuksen sanat ”Te ette ota vastaan meidän todistustamme” kohdistuvat juutalaisiin, jotka eivät hyväksy Jeesuksen opetusta.

Johannes Krysostomoksen mukaaan ”tämän maailman asioilla” Jeesus tarkoittaa armoa ja kastetta, jotka vaikuttavat tai toimitetaan ”tässä maailmassa”. Taivaalliset asiat tarkoittavat Jumalan Pojan

syntymistä ikuisuudessa Isästä, Hänen olemistaan ennen aikojen alkua Jumalan suunnitelmaa maailman pelastamiseksi. Ihmisen ymmärrys tällaisiin asioihin kasvaa vähitellen. Liikkeelle on lähdeittävä siitä, mitkä ovat ”tämän maailman asioita”.

”Kukaan ei ole noussut taivaaseen, paitsi hän, joka on taivaasta tänne tullut: Ihmisen Poika.” Tässä korostuu ajatus, että Jumalaa Isää ei tunne kukaan muu kuin Poika. Kertoessaan tämän Jeesus antaa Nikodemokselle vihjeen, kuka Hän on. Samalla on muistettava, että vaikka Poika on tullut maan päälle, Hän samanaikaisesti on Isän luona.

Niin kuin Mooses autiomaassa nosti käärmeen korkealle, niin on myös Ihmisen Poika korotettava.” Varhainen kirkko luki Vanhaa testamenttia etsien siitä ennusmerkkejä Uuden testamentin tapahtumille. Mooses kohotti käärmeen tangon päässä ja jokainen, jota myrkkykäärme oli purrut, ei kuollut katsoessaan tangon päässä olevaa käärmettä. Tangon päässä oleva käärme muodosti ristin. Näin tämän tapahtuman ymmärrettiin edeltä kuvaavan Krituksen pelastavaa toimintaa ristillä (4. Moos. 21:9). Risti pelastaa ihmiset kuolemalta.

Jeesuksen puhe Nikodemokselle alkaa kasteesta ja päättyy ristiin. Meidän elämänkulkumme on sidottu näihin kahteen asiaan. Me synnymme kasteessa suhteeseen Jeesuksen kanssa ja uskossa kuollessamme Kristuksen pelastava toiminta ristillä johtaa meitä kohti taivasten valtakuntaa.